

222101
Seria B.

Imprimat legal.

Nr. 32
23 JUN

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

Seria B.

„SFĂTORI PENTRU GOSPODARI”

SUB DIRECTIVA REDACȚIONALĂ A D LUI PROF. UNIVERSITAR

I. SIMIONESCU

FOLOSINȚE NESOCOTITE ÎN GOSPODĂRIE

DE

I. SIMIONESCU

Profesor Universitar

Seria B. CARȚEA ROMÂNEASCĂ Nr. 32

CĂTRE CITITORI

Singura publicație de popularizare a științei este biblioteca „Cunoștințe Folositoare“, ce apare săptămânal câte un număr sub conducerea *D-lui I. Simionescu*, profesor universitar și membru al Academiei Române.

„Cartea Românească“, dând la lumină această bibliotecă scrisă pe înțelesul tuturor, a umplut un mare gol în publicistica noastră atât de lipsită, până la apariția bibliotecii „Cunoștințe Folositoare“ de orice lucrări de popularizare a științei.

Fiecare din cele patru serii, în care apar „Cunoștințe Folositoare“ cuprinde lucrări cu o anumită natură de cunoștințe, după cum se poate vedea din lista numerelor apărute:

Seria A. „Știința pentru toți“.

- No. 1. **Cum era omul primitiv** de *I. Simionescu*, adică ce înfașisare avea omul în zorii vieții lui.
- „ 2. **Viața omului primitiv** de *I. Simionescu*, adică obiceiurile de hrană, locuință, vânatoare laolacelui strămoș al tuturor.
- „ 3. **Gazurile naturale** de *I. Simionescu*, adică descrierea bogățiilor de acest fel cu care ne-a dăruit natura.
- „ 4. **Albinele** de *T. A. Bădărău*, sau minunata viață a harnicelor făpturi care strâng pentru noi ceară și miere.
- „ 5. **Diabetu, îngrășarea, gălbănirea** de *Dr. Căhănescu*: trei dintre bolile cele mai dese, dar cele mai nebăgate în seamă.
- „ 6. **Raze vizibile și invizibile** de *C. V. Gheorghiu*, sau puterea ce ne-o trimete soarele.
- „ 7. **Viața microbilor** de *Dr. I. Gheorghiu*, ființele mici care nu lasă în pace viața omului.
- „ 8. **Furnicile** de *T. A. Bădărău*, sau despre tovarășele albinelor în hărnicie, chibzuință și gospodărie.
- „ 9. **Viața plantelor** de *I. Simionescu*, din care se vede cât de trebuit este să cunoaștem nevoile acestor ființe.
- „ 10-11. **Pasteur** de *C. Motaș*, o privire generală asupra întregii activități a marelui om de știință.
- „ 12. **Soarele și luna** de *I. Simionescu*, o descriere a celor ce sunt și se petrece în ele.
- „ 13. **Telefonia fără fir** de *Tr. Lalcescu*.
- „ 14. **Porumbelii Mesageri** de *V. Sadoveanu*.
- „ 15. **Planeta Marte** de *Ion Pașa*.
- „ 16. **Dela Omer la Einstein** de *General Sc. Panaitescu*.
- „ 17. **Cum vedem** de *Dr. I. Glăvan*.

Seria B.

E. O.

No. 32.

**CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
SFATURI PENTRU GOSPODARI**

FOLOSINȚE NESOCOTITE

IN

GOSPODĂRIE

DE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I. SIMIONESCU

Profesor la Universitatea din Iași.

BUCUREȘTI

Editura „CARTEA ROMĂNEASCĂ” S. A

4157

Bibl. Univ. Cluj.
1363 1924

BCU Cluj / Central University Library Cluj

222161

GOSPODARIA.

Gospodăria omului nu este numai casa. E dreptul că în casă e bucuria vieții, e odihna după muncă. Dar casa nu este îndestulată de cât când și gospodăria din prejurul ei este bine întemeiată. Sunt gospodării și gospodării. Unele sunt mai cuprinse, altele mai mici și mai slabe. Mică ori mare, într'o gospodărie trebuie să domnească buna orânduire și economia în toate.

Buna orânduire aduce cruțarea vremii. Ori cât de îmbelșugată ar fi o gospodărie, când lucrurile nu stau, fiecare la locul lor, gospodarul își stupește sufletul căutându-le. Se necăjește, se tulbură, dar nu e vina nimănui. Când lucrurile toate dela cele mai mărunte la cele mai de samă, nu sunt la locul cuvenit, se întâmplă adese că se irosesc sau se stracă.

Gospodăria trebuie dusă cu multă economie, chiar când totul e din belșug. De unde ții, și la loc nu pui, ajunge de fund. Un capăt de ată dacă nu-l ai când îți trebuie, poate să aducă pagubă mare. Asvârli o bucătică de sfoară, fiindcă nu-ți folosește în minuta aceia; altă dată însă poate să-ți fie de mare trebuință și n'o mai găsești. La târg e mai lesne. Ai nevoie de ceva, scoți banul din pungă și dai fuga la prăvălie. La sat e cu totul altfel. Poți muri de foame uneori cu banul în chimir. Prăvălii nu sunt sau dacă se găsesc nu au de toate.

Aiurea gospodărele cunosc acest adevăr. Ele nu irosesc nimic. O pană de găscă o strâng într'un

săcușor, până ce adună alăta, în cât pot să-și facă o pernă. Picătură cu picătură umple iazul.

Dar mai este încă ceva.

Intr'o gospodărie e ca și într'o fabrică. La o fabrică de zahăr, e dreptul, mașinările toate sunt făcute pentru a scoate zahăr. Ce rămâne însă după ce se tescuește sfecla, nu se asvârle, ci se folosește la îngrășatul vitelor. La fel e și într'o fabrică de spirt.

Vitele îngrășate la velniță, sunt cătate și au preț mai bun.

Nu se irosește nimic, cât de neînsemnat ar fi lucrul. Aceasta este economia adevărată întemeiată pe lozinca de a cruța munca și a scoate belșugul casei din orice zădărnicește o nouă cheltuială.

Intr'o gospodărie toate trebuie să se îmbine cu știință. Belșugul dintr'un an, împlinește nevoia din alt an; dacă e nesocotită, chiar huzurul dă repede în sărăcie.

Când însă nu se irosește un paiu, când se știe că un fir de gunciu poate fi de folos, când paguba dintr'o parte se cumpănește cu câștigul din alta, atunci chiar în anii cei mai grei, gospodarul poate trece prin vad.

În rândurile care vor urma să dau câte-va pilde de cea ce se nesocotește aproape în toate gospodăriile de la noi, dar aiurea se strânge și se folosește, împlinind unele lipsuri.

I.

Folosința apei de ploae.

La orice casă de gospodar, este măcar o palmă de loc, sămănată cu zarzavaturi: Un strat-două cu ceapă, altul cu pătrunjel, mărar ori varză (curechiu). Obiceiul este însă ca asemenea sămănături să fie lăsate în plata Domnului. Le udă ploaia la vreme? Cresc și să fac din belșug. Ține mai îndelung seceta? Zarzavaturile sufăr mai repede și mai lesne de cât sămănăturile ogoarelor.

Nu toate soiurile de zarzavaturi însă au nevoie de aceeași câțime de apă. Unora le trebuie mai multă, altora mai puțină. Curechiul (varza) bunăoară are nevoie să fie udat cât de des și cât mai din belșug. Numai așa se învelește bine și dă căpățini mari. La noi nu prea să obișnuiește a se uda zarzavaturile. Lasă că nu prea se știe de câtă apă are nevoie fiecare soi de zarzavat, dar adesea chiar fântânele (puțurile) sunt la mare depărtare de casă și abea se cară apă din ele pentru trebuințele casei. Aiurea însă altfel stau lucrurile. Când apa este aproape de fața pământului fiecare gospodar are nu câte o fântână în curte, ci câte două-trei. De la fiecare fântână se trage câte un sghiab de scânduri, prin care curge apa scoasă, spre șanțurile săpate printre straturi, ca în bulgării.

Lângă orașul Aradului, pe Mureș, este un sat, Aradu-nou. Oameni își țin viața numai cu grădina din dosul casei. Samănă varză, dar mai ales pătlăgele roșii. Acestea cer apă multă. În fiecare curte se găsesc câte 2-3 fântâni.

Stau cumpenele înșirate ca și niște gături de cocostârci așezați la rând. Oamenii nu se lasă numai în sama ploaiei. În fiecare sară udă grădina cu apa scoasă din fântâni.

Unde nu pot fi săpate fântâni, se adună apa de ploaie de pe acoperișul caselor. Pentru aceasta este însă nevoie ca la streșine să fie uluce (sghiaburi) de jur împrejurul casei. Se ferește astfel și temelia de umezeală. Se pot face asemenea sghiaburi din lemn, dar mai ales din tinichea, nu numai la casele acoperite cu țigle, tablă ori șindriliță, ci și la acele acoperite cu stuh bine bătut.

Toate ulucele (sghiaburile) casei dau sau într'un poloboc îngropat în pământ sau într'o cisternă anume făcută din ciment, încăpătoare, tot în pământ. Când plouă, apa altfel irosită, se adună prin uluce până'n polobocul din calea ei. De acolo lesne poate fi scoasă cu cofele sau o pompă și folosită la udatul grădinei. Unde așezarea gospodăriei este mai temeinică, apa de ploaie este dusă

deadreptul în livada în care s'a sămănat bunăoară luțernă ori trifoi.

Apa de ploaie strânsă în chipul arătat, poate folosi și la spălatul rufelor, făcând leșia mai bună și economisând truda de a căra apa cu cofele de cine știe de unde, de devale.

II.

Folosința rămășiților dela animale.

1. *Gunoii*. Aiurea e aur; se cumpără ca și lemnele ori cărbunii de pământ. La noi e din belșug, dar nesocotit în multe părți.

Nu e gospodărie în care se nu se crească o vită-două. Băligarul și paietele călcate în picioare, formează partea cea mai însemnată din gunoi.

Zi cu zi, lună cu lună, într'un colț din curte (ogradă), se adună câte o căpiță de gunoi. Ne știind ce să facă cu el, cei mai mulți gospodari îl încarcă în car și-l asvâră la poarta jităriei sau în râpa unui pârâu. Iși aruncă cu el o bună parte din munca lui, o bogăție nesocotită, belșugul cu care putea să-și umple hambarele.

Ogoarele secătuesc de la o vreme. Dacă sunt pe coastă de deal, le spală ploaia; dacă sunt în șes, le slăbesc plantele mereu aceleași, sămănate din moși în strămoși.

Ca să crească paiul înalt ori să se facă mult rod, omul știutor de carte, îngrașă ogorul, adică pune la loc ceia ce s'a secătuit. E limpede ca lumina zilei.

Gunoii cuprinde în el hrana pentru plante. Pentru ca să-l poată suge, ce le trebuiește din gunoiu, se cere oare care pregătire a acestuia. Nu e mare filosofie, nici mare cheltuială. Într'un loc anumit din curte, cât mai departe de casă cât mai aproape de grajd și nu chiar în bătaia soarelui se face un soi de dușumea cât fața unei odăi, mai ridicată cu o palmă de la pământ. Dușumeaua se face din tablă sau mai bine din beton.

Aici e singura greutate, măcar că acum betonul a intrat până'n multe sate. Se fac din el colaei

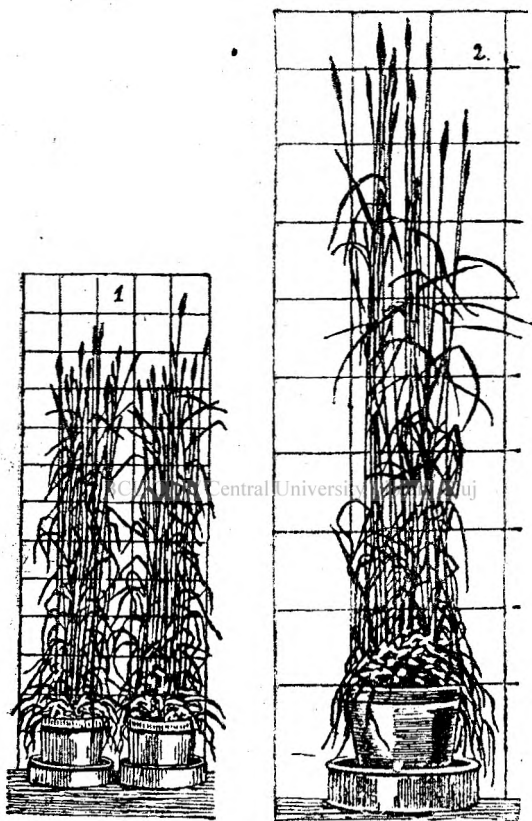

Fig. 1. — In cele două oale (ghiveciuri) s'a semănat grâu, dar in oala No.2 s'a semănat grâu într'un pământ îngrășat. Deosebirea se vede în paiu și în spic; grăul din pământul îngrășat având hrana îndeajunsă, a crescut mai înalt și mai greu în spic.

pentru fântâni sau tuburi de scurs apă. Sunt meșteri anume pentru aceasta, deși gospodarul puțin mai priceput, îl poate face din var, năsip, și pe-

triclele sfărâmate ori prundișuri, stropite mereu cu apă și amestecate într'una. Podișca se poate la nevoie face și din lut bătut bine cu maiul.

Principalul e ca zămurile lăsate din gunoiu să nu treacă în pământ, ci să se scurgă într'o groapă, căptușită tot cu beton. De aceea podișca se face înclinată fie spre mijlocul ei, fie spre margene. Gunoiul grămadit putrezește. El trebuie să fie la 2—3 zile udat, cu udul vitelor sau cu zămurile scurse în groapă. Cu vremea gunoiul se preface, iar când e negriu și una peste tot, se duce pe ogor și se amestecă cu brazda.

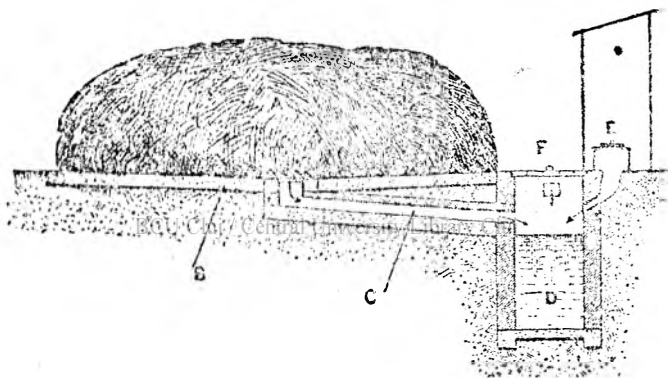

Fig. 2. — Cum e făcut aiurea locul de strâns gunoiul. Aceasta se face căptușă (A) pe podișca (B), aplecată spre mijloc, de unde pleacă o țevile (C), prin care curg zămurile spre vasul din groapă (D). Tot aici se scurg și necurătențiile latrinei.

Cum se amestecă, cât se pune pe ogor, se va arăta în altă cărțuție, scrisă anume despre îngrășămintele câmpurilor.

Chiar la gospodăria în care nu sunt multe vite se poate pregăti un gunoiu, mai slab e dreptul, dar tot atât de folositor. Acesta e botezat cu numele de *compost*. Pe un loc bătut bine cu maiul, se asvârle tot ce iese dintr'o casă: gunoaiele măturate, curățiturile de cartofi, morcovi și ce se mai întrebuințează la bucătărie, pene nefolosite, păr, cenușă, funingene, rumegătură de lemne,

mațe de pasăre ori de pește, petece, hârtii. Din vreme în vreme se presară cu var nestins care grăbește putrezirea și se udă fie cu udul vitelor, fie cu al oamenilor. Se mestecă din vreme, în vreme, cam o dată pe lună. După vre-o patru luni se poate răspândi pe ogoare, folosindu-se bine mai ales în grădina cu zarzavaturi sau pe pășune.

Oa să se vadă cum aiurea și necurătenile oamenilor se folosesc ca îngrășăminte de ogoare, voi pomeni obiceiul țaranilor dintr'un ținut din Franța.

Ei au la marginea ogoarelor câte o groapă săpată în pământ și captușită cu cărămizi. Trimet la

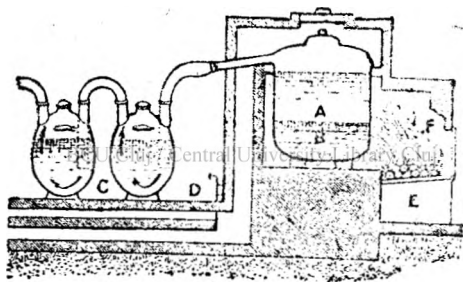

Fig. 3. — Cum se scoate aiurea, îngrășăminte pentru ogoare, din necurătenile adunate în latrine.

târguri și cumpără necurătenile adunate în latrine. Le aduc la ogoare, le toarnă în gropile pomenite, unde se strânge și apă de ploaie și le lasă să dospească. La vreme potrivită, le scot din groapă și le împrăstie pe ogoarele pe care samănă mai ales in, tutun și sfeclă de zahăr, care secătuesc repede brazda și cer mâncare din belșug.

Aiurea tot ce se scoate din latrine, ud și vârtos, se pune în niște căldări, împreună cu var și se inferbântă la pară mare. O parte din gazurile ieșite, acelea care te înțepă la miros când te vâri într'o latrină obșinuită, este prinsă în niște oale în care se află vitriol. Se unesc între ele și se dă e un îngrășământ mirnat. În căldare se

desparte o parte ca apa (A), care e un îngrășământ pentru pășunile artificiale (luțernă) pe când ce rămâne la fund, uscat, (B) se pisază, se preface într'un praf, iarăș foarte bun îngrășământ. Așa în cât, ceia ce se scoate din latrine nimic nu se irosește.

Lucrurile aceste se petrec departe de noi, în țările unde sătenii știu cum să-și caute de pământ. Nu e de mirare dacă acolo se fabrică pământ negru, se vinde cu kilogramul și se cară în spinare pe coasta munților petroși. Te minunezi când vezi vii sau păioase, crescând pe piatra tăiată ca niște scări. Nu știi însă cu câtă casnă și anevoință, sătenii au plantat pe bucata lor de pământ, alfel numai piatră.

La noi, unde pământ este din belșug, dacă am ajunge ca fiecare gospodar măcar să și-l gunoiască la câți-va ani odată și tot ar fi un mare folos. Ar spori rodul bucatelor. Cum se obișnuște să se semene astăzi, meru aceleași plante pe bucățica de ogor, acesta ajunge la urmă secătuit, slăbit, iar cerealele cresc rare și slăbite.

2. *Folosința udului.* Udul pe care-l împrăștiem zilnic pe sub toate gardurile, aiurea este strâns ca iarba de leac. E de preț pentru a căpăta rod mai din belșug la pomi sau sămănături.

Pentru sătenii noștri se cere oare care lămurire. Grâul, porumbul, Țori mărul și părul, nu sunt lucruri, ci ființe ca și boul, cănele ori chiar omul. Atâta doar că stau înțăpenite în pământ și n'au glas. Incolo și ele răsufală ca noi, se hrănesc ca noi, se înmulțesc, iar când le vine veleatul, mor de bătrâneță ori omorâte de coasa și securea omului. Își trag hrana din pământ cu rădăcinele, din aer cu frunzele. Au și plantele sângele lor, limpede ca lacrima, care circulă în toate părțile, prin țevii de lemn. Și plantele își aleg mîncarea. Nu trăesc toate în acelaș fel de pământ. Viței îl merge bine într'un pământ năsipos, luțernei într'unul mai văros, pe când sfecla nu face pântec decât într'un pământ gras. Dacă e așa, atunci se înțelege că dacă dăm plantei ce-i place, ea să îngrășă, adecă dă rod mai din belșug. De aceia

se pun gunoiști pe ogoarele secătuite, spălate. De aceea grădinarul aduce țărână neagră și o pune pe straturi. Aici e toată taina *culturii* așa zisă *intensivă*, de care se vorbește atâta.

Îngrijești de planta sămănată, cum îngrijești de vită.

Să venim de unde am plecat. Udul omului ca și al vitelor este un îngrășământ pentru plante. Unde se obișnuște a se strânge gunoiul zilnic udul se toarnă peste gunoiu. Dar udul se poate folosi chiar și fără gunoi mai ales pentru grădina cu zarzavat.

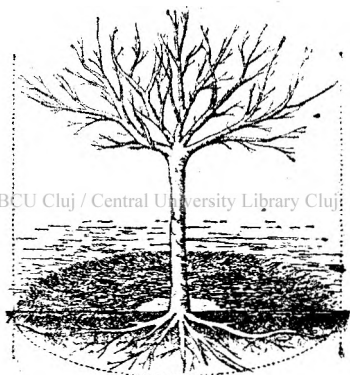

Fig. 4. — Partea umbrită din jurul tulpinei, este locul udat zilnic cu ud îndoit cu apă.

În fiecare dimineață, în loc să fie vărsat prin fața casei, udul îndoit cu apă, se toarnă la rădăcina copacilor din grădină. Nu se toarnă în fiecare zi în acelaș loc, nici chiar la piciorul tulpinii, ci roată cam pe unde se respiră vârful rădăcinelor așa cum e arătat în figura 4. Partea umbrită a pământului din jurul trunchiului, este partea stropită zilnic cu ud. Pentru ca să străbată în adânc, la rădăcină, pământul din jurul trunchiului trebuie să fie săpat. Altfel udul rămâne la față și când e cald, se descompune, împuțind locul. Dacă străbate lesne în pământ, a-

junge la rădăcini; acestea sug din el ce le trebuie și copacul se hrănește mai bine, dând rod mai din belșug.

3. *Găinațul de pasăre.* Aiurea, unde gospodarul plugar este cărturar sau se pregătește pentru plugărie învățând la anumite școli zise de agricultură, știe că nimic din ce folosește ogorului, nu se irosește.

El știut bunăoară că mai înainte vreme, un ogor se lăsa un an pârloagă. Să dau oile pe el, căci baliga lor, amestecându-se cu pământul, îl îngrășă.

Tot așa poate fi folosit și găinațul păsărilor.

De obicei la noi nu i se dă nici o băgare de seamă. La urma urmei ce este oare acel *guano*, îngrășământul prețios, transportat cu vapoarele în Europa, de cât găinațul păsărilor care trăiesc în cârduri nenumerate pe o insulă din apropierea Americii de sud? Se bat după el agricultorii din țările apusene și-l cântăresc cu aur.

Găinațul păsărilor din curte, găini, găște sau hulubi (porumbei), este un îngrășământ bun pentru zarzavaturi. Ca să capeti mai mult, trebuie să-l aduni, iar ca să-l aduni trebuie ca la gospodărie să fie o coteață pentru pasări. Altfel dacă acestea dorm noaptea prin crăciile copacilor, pe acoperiș ori unde pot, se înțelege că nu poate fi vorba de folosit găinațul lor.

Unde păsările dorm în cotețe anumite, găinațul se poate aduna ușor, măcar la o săptămână o dată, dacă se împrăștie pe podeaua cotinetei năsip, cenușă ori rugumătură de lemn. Aceasta e o prevedere și în binele păsărilor, pentru sănătatea lor.

Găinațul astfel măturat, se strânge într'un colț uscat din șură, având grijă a-l acoperi cu un strat de pământ, ca să nu se usuce. Când s'a adunat mai mult, se împrăștie pe straturi înainte de a ara sau a săpa cu hârlețul. Mai cu seamă pentru varză (curechi), praz ori salată, găinațul de pasăre e un îngrășământ miunat folosind însă și celorlate zarzavaturi.

4. *Penele și părul.* Păserile năpârlesc primăvara, după cum năpârlesc și vite. În acest timp e plină curtea de puf și păr. De obicei le ica vântul și

le împrăştie departe. Se va spune: cine să-şi mai bată capul şi cu strânsul penelor, ori a părului de vite şi apoi la ce ar folosi?

La întrebarea dintâi e uşor de dat răspuns. Copiii pot fi îndreptaţi către această deprindere spre economie.

Nu e vorbă că şi cei mai în vârstă pot face această treabă, în zilele de sărbătoare, în loc să steie pe prispă cu mânele încrucişate pe piept. Azi o pană-două, mâine-poimâne altele, puse într'un săculeţ cu pânză la un loc uscat, ajunge cu vremea să se adune şi un sac. La penele împrăştiate prin năpârlire se pun şi acele strânse când se taie o pasere. Aiurea, ca să se adune puful moale de găscă sau raţă fără să se taie pasărea, să smulge de pe viu, cum se tunde la Sf. Gheorghe lână de pe oaie, ca să nu se irosască pe toate aiurile ori porumbişttele. Operaţia nu e prea dăruoasă, dar puful nu se iroseşte.

La întrebarea a doua iarăşi lesne e de dat răspuns. În multe sate dela noi nu se ştie ce e pernă şi oghial (plapomă). Dorm copiii cu capul pe c toală şi să învălesc cu un suman sdrenţuit. E păcat de chinul lor şi de sănătatea sdruncinată. Nu mai departe de cât în Ardeal, nu vei găsi casă de gospodar în care să nu fie un pat ca lumea cu perne şi plapome care ţin cald iarna.

Cum se face o pernă? Aşa de uşor! După ce s'a adunat mai multe pene, la o clacă, se scarmână. Nescarmănite, cotoarele lor vârtoase întâpă, aşa în cât nu te lasă să dormi în tihnă. După ce s'au scarmănat, se pun într'un coş de cit des ţăsut, ca să nu iasă puful prin el. Perna e gata. Ca să o ai mereu curată, se face o faţă de pernă din orice soi de pânză, care se poate spăla când se prinde lipul de pe faţă pe ea. În loc de pene să foloseşte şi părul. Perna de păr nu este tocmai moale, dar tot mai bine îţi odihneşti capul pe ea, de cât pe o toală aspră şi vârtoasă.

Dintr'o nimica toată, gospodina ajunge să facă şi zestre pentru fetele de măritat.

Penele şi părul, care nu se pot folosi la facerea de perne ori plapome, se pot strânge, căci şi ele

serveesc ca îngrășământ pentru grădină. Adunate într'un putineiu sau cofă veche, dar mai bine într'o groapă anume făcută, și presărate cu var nestâns pisat, ele putrezesc repede. Mai ales când se plantează pomi, acest soi de îngrășământ pus pe fundul gropii, săpetă din vreme, ajută mult ca să se prindă copăcelul și să se desvolte repede.

5. *Oasele (ciolanele); copitele.* Prin locurile unde se asvârl gunoaiele din târgurile mari, adesea se vede câte un om cu un sac în spinare, adunând oasele rămase de la mâncare.

În acest chip își câștigă pâinea zilnică; cu greu, dar ș'o câștigă. Oasele sunt de preț. Ele folosesc la fabricile de zahăr; folosesc însă minunat și la îngrășarea ogoarelor. Strânse într'un colț din curte, pot fi vândute cu preț bun. Înainte de războiu, în România veche, se aduceau oase din străinătate.

Din oasele proaspete să scoate întăiu cleiul; ce a rămas, se pisază, iar făina de oase se împrăștie pe ogoare.

Oasele rămase mai multă vreme pe câmp, ajung albe ca varul. Și făina acestora este bună pentru ogoare. Ca să se vadă câtă însemnătate se dă aiurea oaselor, care la noi stau asvârlite și netrebnice, e de ajuns să se știe că în Anglia se aduc oase adunate de pe toată fața pământului, pentru a le preface în făină de oase în fabrici mari. Nu e gospodar care să nu cumpere în fiecare an, de la aceste fabrici, o câtime oarecare de făină de oase. O întrebunțează mai ales la îngrășatul straturilor cu păstârnac.

Și copitele ori carnelor vitelor tăiate sau moarte nu se lasă pe câmp, ca să putrezească, ci se strâng pentru a fi vândute, din ele făcându-se piepteni ori folosindu-se tot la îngrășat.

Până și cojile de ou, nu sunt pe aiurea irosite. Pisate, se dau ca mâncare găinilor outoare, amestecându-se în hrana lor obișnuită.

6. *Grăsime.* Când pierе vița de dalac sau oaia de gălbează, mulți o lasă să putrezească. E cel mai mare păcat, căci înainte de orice, sămânța bolii se împrăștie, îmbolnăvindu-se și alte vite.

Mai rar vita pierită se îngroapă. Obiceiul e bun, dar tot nu e în deajuns, căci sămânța bolii de dalac, bunăoară, trăește multă vreme și în pământ, iar râmele o scot la față și o împrăstie pe iarba. Cel mai bun lucru este să se fiarbă oaia întregă cum e sau vita tăiată în bucăți mari. Ferbându-se, nu numai că seucid toți microbii, care i-au pricinuit moartea, dar se scoate grăsimea prinsă pe mațe, prin carne, pe sub piele sau în măduva oaselor. Cât fierbe hoitul, grăsimea fiind mai ușoară se rădică la fața apei. Cu un linguroi de lemn se adună și se pune într'un vas unde se sleiește. Așa se capătă săul din care orice gospodină poate face lumânări ori sapon, mai ales când toate sunt așa de scumpe.

Aiurea, după ce se scoate grăsimea, se scurge apa din căldare turnându-se în groapa de gunoi, iar carnea rămasă, se usucă, să pisează și se folosește tot ca îngrășământ pentru ogoare. Și iată cum vita pierită nu e dată pradă câinilor ori putreziciunii, ci se scoate ceva din paguba suferită. Așa știu gospodarii de aiurea să îmbine treburile gospodăriei, pentru ca să acopere cu câștigul dintr'o parte ce pierde de alta.

III.

Folosința resturilor de la plante.

1. *Cenușa.* In ce casă nu se ard lemne pentru încălzit ori făcut bucate? Dar câte gospodine strâng cenușa din vatră? O scot afară și o dau în sama vântului. Și doar puține rămășiți din casă sunt mai de preț de cât cenușa. Chiar gospodinele mai prevăzătoare nu știu cum să păstreze cenușa. Cel mult o torn grămadă într'un colț din curte, ca s'o ploie și s'o acopere zăpada. Ploaia însă topește o parte din cenușă și tocmai partea cea mai de samă.

Cenușa se păstrează sub un șopron la loc uscat. Ea este de mare folos la gospodăria omului. Din-

trînsa se face leșia pentru spălat rufele și lăutarea copiilor. Cu leșie și sapon se duc petele de grăsime de pe rufe, care rămân curate ca hârtia. Cu leșie se omoară păduchii și lindinele din părul capului.

Cenușa însă se mai întrebuințează și la facerea saponului în casă. Cu săul adunat și cu cenușă, gospodina bună scapă de hirul dat negustorului pe sapon. Și doar saponul nu poate lipsi din casă, cum nu poate lipsi sarea din bucate.

Dar cenușa mai are o întrebuințare mare. ■ un minunat îngrășământ pentru ogoare. 20—25 de hectoliștri de cenușă ajunge pentru un hectar. Odată amestecat cu brazda, ține chiar și 10 ani. Mai ales pentru semănăturile de cartoafe și pentru pășunile naturale, cenușa e nemerită, ca și pentru sămănăturile de toamnă de altfel.

Alte întrebuințări mai mici, în gospodărie, nu sunt de nesocotit. Ouăle se păstrează mai îndelungă vreme proaspete când sunt puse în cenușă. Ca să taf pofta furnicelor de a se obișnui la lucrurile dulci din camară, tot cenușa e bună, presărând un strat gros ca un deget, în jurul obiectelor de păzit. Amestecată cu funingene și presărată pe straturile însemănțate, apără sămânțele și colții fragezi împotriva insectelor vătămătoare. — Lucruri mărunte, se va spune, dar care își au însemnătatea lor într'o gospodărie chibzuită.

2. — *Rumegătura de lemn* adunată de la tăiat lemnele cu ferăstrăul, strânsă la loc uscat, poate să folosească fie la păstrarea ouălor fie mai ales la afumatul slăninei și a cărnașilor. Arzând îndușit, dă mult fum, care nu e prea ferbinte, tocmai cum trebuie pentru afumat¹⁾.

3. — *Resturile de la bucătărie* iarăși nu sunt de lepădat. Ori cât de săracă e casa, nu se poate ca lăturile, apa cu care se spală vasele, să nu cu-

1) A se ceti cărțușia : *Păstrarea cărnei de porc* de G. Gheorghiu. Cunoștințe folositoare Seria B. No. 24. Lei 3.

prindă măcar câți-va stropi de grăsime ori câteva fărâșături din mâncare. Unde mai pui că pentru pregătirea bucatelor rămân cozile de ceapă, cojile de cartofi, curățiturile de carne ori măcar coaja rămasă pe ceain după mămăligă. Toate aceste la un loc, adunate într'un anumit hârdău, dintr'o zi-două, pot fi de mare folos mai ales pentru hrana porcelor. Dacă în asemenea lături sau zoi, se mai pune și niște țărâțe, ori făină de popușoi, de altă mâncare nu mai au nevoie porcii, înainte de a fi îngrășați²⁾.

4. — *Frunze*. Când treci prin părțile Banatului, sărace în ogoare și pășuni, ori chiar prin ținuturile dintre Târnave, unde pământul de larat e mai din belșug, privirea, fără să vrei, se oprește asupra pâlcurilor de copaci sau asupra copacilor resleți. Au altă înfățișare de cât cea cu care suntem obișnuiți. Sunt despuiți de crengi până aproape de vârf.

Par mai de grabă niște țărâși înalți, în vârful cărora s'a aninat o sdreanță. Iar dacă bagi de samă la casele oamenilor, vezi maldăre de crengi cu frunze, rădicate în copaci, ca să nu le iei de vale șuvoaiele. Mai ales în anii cu secetă îndelungă, mai mulți copaci sunt despoiați de frunze. E hrana vitelor peste iarnă. Culese de verzi și ferite deumezeală, frunzele sunt o hrană bună, ca și strujenii (cocenii) de popușoi.

Frunzele însă să păstrează mai bine când sunt îngropate și amestecate cu sare. Nu e vorba de plantele sămănate anume pentru acest scop cum ar fi borceagul, dughia, ori popușoiul sămănat târziu. Se pot păstra și frunze altfel asvârlite, cum sunt frunzele de sfeclă, tăiate când se scoate sfecla din zahăr. Prin preajma fabricelor de zahăr unde se cultivă sfeclă pe întinderi mari, se face o iroseală neiertată cu frunzele lăsate să putrezească în bătaia ploii. Puse în gropi anumite, în

²⁾ Vezi cărțulia: *Creșterea porcilor* de V. Oescu, Cunoștințe folositoare. Seria B. No. 11. Lei 3.

pături groase cam de o palmă domnească, presărându-se printre ele sare mărunță, acoperindu-se totul cu pământ, frunzele de sfeclă se păstrează verzi și peste iarnă. Sunt tot atât de hrănitoare ca și sfecelele de nutreț dându-se cam câte 20 kilograme de cap de viță pe zi.

Tot așa se pot păstra și cărceii, crenguțele și frunzele de viță, asvârlite de regulă când se copereste sau se curăță via. Și totuși sunt bune de dat la vite, mai hrănitoare de cât paiele și strujenii (cocenii) și chiar de cât fânul.

3. — *Fructe sălbatice.* În satele de pe lângă păduri, acestea pot să deie multe înlesniri locuitorilor, în afară de lemnele de lucru ori de foc. Nu e pădure de deal, în care să nu se găsească reșețiți printre ceilalți arbori, câte un măr ori păr pădureț, rămuros, ciucură de fructe. Când cad, la sfârșitul toamnei, fructele putrezesc pe jos de pomână. Strânse, pot fi folosite să se scoată din ele o băutură răcoritoare, bună ca și vinul, numită cidru. La noi nu se prea obișnuiește o asemenea băutură, pentru că avem din belșug vin. Dar merele sunt bune de dat la porci și chiar la vitele mari. Se pot păstra și peste iarnă, ca și frunzele, în gropi, cu sare sau chiar în poloboace înfundate ca și murăturile.

Tot de preț este *ghinda* și *jărul*. Lasă că amândouă au preț bun, când sunt păstrate cum trebuie, pentru însemințarea pădurilor, dar folosesc și ca hrană mai ales pentru porci. Ghinda culeasă, se poate aduna, în unii ani, cât de multă, chiar și castanele, zise porcești, prin unele locuri putându-se aduna cu sacii, nu sunt de lepădat. Măncate crude, sunt amăria și otrăvitoare. Lăsate vreme de o zi și noapte în apă rece ca să se umfle, apoi fierte bine în două ape, constituie hrană minunată nu numai pentru porci, dar chiar pentru vitele mari.

6. — *Papura.* Iată o bogăție din belșug răspândită în țara noastră, dar nesocotită lucru mare. Așa de multă papură ca la noi nu se găsește nicăeri în Europa, în afară poate de Ungaria. Nu e iaz mai măricel care să nu fie înconjurat cu

un brân de papură ori stuh. Dar mai ales dealungul Dunării, ca și în Deltă, în lacurile mari din Dobrogea și Basarabia desişul papurii ține cât vezi cu ochii. Nu e folosită atâta cât ar putea fi. Nu e vorba de făcut garduri din ea, ori acoperişuri de casă, ci de întrebuintat la felurite împletituri (rogojine, coşuri, papuci) care pot fi vândute cu preț bun, prin locurile unde papură nu se află.

Și când te gândești că oamenii de prin satele pe lângă care papura crește din belșug, stau toată iarna cu mânele'n sân, când n'au cărauşie ori altă treabă, deși în vremea fără lucru din zilele de ger vifor, ar putea sta la căldură, lângă vatră, împletind papură, din care s'ar scoate bani buni! În alte țări unde oamenii știu să prețuiască munca și vremea, unde își dau samă de ori ce înlesnire care le stă la îndemână, papura și mlădițele de salcie, le sunt de mare ajutor.

Vecinii noștri, cehoslovacii, măcar că pe 'de parte nu au în țara lor papură cât avem noi, trimit chiar peste granițe, împletituri de papură, cum sunt papuci pentru baie ori de umblat prin locurile năsipoose făcând un comerț întins cu ele.

Nu e păcat ca noi să stăm cu o bogăție la nas, lăsați de Dumnezeu cu atâta dărnicie, și să nu o folosim?

7. — *Ierburi de leac.* Nu e locul acum de arătat care sunt buruenile și florile de leac. În altă căruție, deosebit, se vor înșira, împreună cu poveștile cum: trebuie să fie culese și păstrate. Aice e restul de a strâge luarea aminte asupra lor, ca un izvor de înlesnire de traiu. Buruenile de leac cresc prin prejurul satelor pe toate cărările. Sunt pline pajistele, cu flori mirositoare care se folosesc ca doctorii. A strânge din ele, pe cele mai de samă, este o datorie pentru ori ce gospodină, care are și copii. Nu numai că ai leacul la îndemână ori când, dar îți economisește și vremea cheltuită cu drumul la spităria din târg, ca și banii dați pe doctorie. Dar aceste burueni pot fi și un izvor de câștig. Strânse în mai mare câ-

time, cum e romănița sau mușetelul, floarea de tei, cozile de cireșe amare și altele, sunt vândute la spitărie, iar cu banii luați, astupi o nevoie. Ca să se vadă cât se pot săvârși prin lucruri mici, ne-băgate 'n samă de mulți, e deajuns să aduc aici exemplu că într'un sat din țara franțuzească, un învățător, folosindu-se și de elevii lui, a strâns într'un an atâtea burueni și flori de leac, în cât a putut, cu banii luați depe ele, să-și clădească o aripă nouă la școală.

8. — *In loc de lemne de ars.* Pădurile se tot răresc. Sunt ținuturi din România, unde nu se vede un copac, poște întregi. Gerul la noi însă iarna, este mare și nu e parte din țara noastră unde să nu trebuiască a se face foc în casă. Noroc că nu numai lemnul de copac poate să deie căldură. Orice buruiană, cât de mică cuprinde în ea cărbunele trebuitor pentru a căpăta căldură, căci orice buruiană, în viața ei, adună din aer pentru hrană, gazul acid carbonic; își oprește cărbunele din care își zidește trunchiul și rădăcinile.

Atât e doar deosebirea. Pe când în lemn, cărbunele este mai din belșug, strâns grămadă, în alte plante este mai puțin. Ca să capeți căldura care o dă un braț de lemne, îți trebuie o căpiță de paie. Un car cu lemne, la o gospodărie mică, ajunge pentru o iarnă. Il pui într'un colț din curte; dacă ar fi să folosești, în locul lemnelor paie, ar fi greu de păstrat. Și apoi paietele ard lesne, fac mare flacăară dar se trec de grabă. De aceea aiurea ca să se facă economie de loc și în acelaș timp să se poată pune în sobă lesne, paietele sau buruenile care se folosesc, să prefac într'un soi de cărămizi, late. De altfel se obișnuesc și pe la noi asemenea cărămizi. E tizicul. Paietele sunt amestecate cu bașigă de vacă ori de cal, care le lipește și din amestecul acesta se fac un soi de turte; se pun întâi să se usuce ca să iasă apa din ele și apoi se așază clid pe lângă casă sau gard, folosindu-se la ars. Aiurea asemenea cărămizi se fac eu a mașină, cum ar fi teascul de la vie, care le apasă.

Nu se întrebuintează numai haligă și paie, ci orice poate arde. Bunăoară, se folosește chiar rumegătura de la fereștrău ori praful de cărbune de pământ adunat de prin gări. Ca să se lipească, se moaic cu păcură. Se pun la teasc și sunt minunate pentru ars.

Se strânge orice bucățică de hârtie, sdreanță de pânză, frunze uscate; se fac boț sau se tescuesc și țin loc de lemne. Nevoia ne e mare doctor. Sunt uele părți de pe pământ pe unde buruienile și ele sunt rare. Pe acolo oamenii se încălzesc cu oase sau ard grăsime.

În loc de lemne se pot folosi și sora-soarelui, înalte și bătute pură sau chiar vrejurile de de uscat. Face fiecare cum poate nu treci pe lângă lucrul trebuțotuși de nevoi. Ar fi ca și fenă care stă lângă copil și să boceste pentru că s'ar putea să cadă drobmarginea sobii și să-l omoare.

9. — *Sgura*. Pentru satele de lanț asvârlită din mașini e un prețios strănge, se fărâmițează și se așterne băltoase. Ține loc de prund sau de de sgură se întărește și ține drumul poate folosi și la făcut cărarea ce poartă la ușa casei. Aceiași întrebui de alt-fel și bucățile de cărămidă arsă buintate și aflate în mare cantitate în cărămidăriilor. Se pun mai ales prin casei, în locul unde bate ploaia din

IV.

Folosința bogățiilor din pământ.

La noi, sătenii, se țin mai mult de lucrul pământului.

„Noi vrem pământ“, e cântecul lor. Ori cât li s'ar da, ei nu sunt mulțumiți, măcar că pământul

nu e de gumă, întinzându-se cât vrea omul. Așa au apucat din moși strămoși: numai așa socot ei că pot trăi. Pământul îl folosesc ca să-l are și să-l samene. Atâta știu, atâta fac. Chiar într'un sat însă nu toți oamenii pot să-și ducă viața numai arând. Nesciind să se apuce de alte îndeletniciri tot așa de bănoase, își duc zilele în grele nevoi. Și, Doamne!, câte izvoare de bogății nu se află lângă ei, dar din nesciință, le nesocotesc. Putină osteneală dacă ș'ar da, puțină chibzuire și străduință dacă ar avea, ar găsi și alte înlesniri de traiu. Sunt ție au chiar lângă dânșii.

edē un copac, pintit în această privință, bucata iarna, este mare și de I. Slavica.

unde să nu trebuia din partea Ardealului, oar Noroc că nu numai, cu greu viața. Pământul era caldura. Orice bur și ponoare. Ogoarele, ca niște în ea cărbunele trecătoare, nu dădeau cât trebuia căci orice buruiar o bună zi veni în sat un preot pentru hrană, și școli. Se dă în dreapta, se uită cărbunele din care de cât pietre. Se pune să cercetă. stânci alcătuiesc linutul acela așa

Atât e doar /
bunele este mrea lui află că stâncele sunt de alte plante es, curată și albă ca marmura. Indată care o dă un il cel bun. Din piatra de var se poate paie. Un carul e căutat de toată lumea, fiind folosit junge pentru săracului și până 'n palatul bogatului ar fi 'a apucat preotul și a făcut un cuptor de au derul. Varul l'a vândut, iar cu banii căpătaș adus mălai.

Azi și, mâne așa, ceilalți oameni i-au dat mână de ajutor ori s'au luat după el și la urma toatei sătenii au scăpat din nevoi. N'aveau ogoare de sămănat, dar fabricau var, îl vindeau bine și aduceau pită 'n casă. Bucuria vieții și belșugul s'a cuibărit și în satul lor, care ajunge înflorit cu școală și biserică mare, numai de pe urma folosinții pietrelor de sub pământ. Ele se arăta-seră de multă vreme, dar nu era nimeni care să le înțeleagă.

Așa e pretutindeni. Pământul cuprinde în el de toate, din care se poate trage un folos.

2. — *Prundiș*. Pe lângă sat trece o apă mai mare sau chiar dacă e mai mică, vine dinspre munți. Ea cară mereu pietricele, le rostogolește, le rotunjește, le alege pe cele mai tari și le ascunde sub năsip. Omul nu are decât să cearnă prundișul. Atâta muncă îi trebuie. Câte întrebuintări nu are acest prundiș! El e folosit la drumurile de fer, ca să ție în loc traversele de stejar, ori ca să schimbe drumurile hlcioase în șosele bune. Chiar în gospodărie se poate folosi. În jurul casei, curtea e mai lăsată. După ploi e numai bălți, de ți e lehamete să intri în casă. Cu câte-va eăruți de prundiș, se face drum bătut dela poartă la ușa casei, după cum se poate face drum de la șosea până la poarta gospodăriei, pentru ca să nu se istovcască boii, silindu-i să scoată din noroi (glod) carul încărcat.

3. — *Năsipul* nu se găsește numai în patul râurilor, ci și în coasta dealurilor. Mai ales la noi în România, e din belșug mai pretutindenii. Când e curat, alb, neamestecat cu alte pământuri, e o bogăție, căci se caută pentru fabricile de sticlărie. Dar și năsipul mai roșcat nu e fără preț.

Fără tencuială nu se poate zidire, iar fără năsip, tencuiala nu se face. Năsipul mai e folosit, ca și prundișul, ca să astupe locurile noroioase. E o adevărată plăcere într'o grădină bine îngrijită, când drumurile dintre straturi sau cărările dintre flori sunt de năsip, care șuge repede apa de ploaie. Buna gospodină folosește năsipul ca să puie în el, peste iarnă, zarzavaturile în beciu, căci nu se irosesc și sunt păstrate mai bine.

4. — *Lutul galbăn*. Aproape nu e râpă, din partea dealurilor, în care să nu iasă la iveală, lutul. E de altfel piatra cea mai folosită la țară. Cu lut să lutnește pe jos; cu lut să dau prispele. În loc de tencuială cu năsip, lutul e folositor pentru chirpici sau a lipi pereții, peste nuele.

Lutul se scoate din lutării. Aici e nevoie de mare bagare de samă, căci mulți oameni în vârstă și copii au înghițit lutăriile, numai din nechibzuința și nebăgarea 'n samă a acelora care s'au vărât în hrubele gata să se năruie.

Dar folosul cel mai mare scos din lut, e că din el se pot face cărămizi și oale. Cărămida este o îndeletnicire, azi, bănoasă. Pentru aceasta nu se cere nici cine știe ce capital, nici multă bătaie de cap. Cărămida nu este de cât lut curat, bine frământat cu apă. Se pune într'o formă de lemn, în care s'a presărat năsip, ca să nu se lipească. Cu o scândurică umezită, se rade bine margenele formei și cărămida este gata. Se înșiră clid ca să se svânteze și după aceea se arde într'un cuptor. Din moale se face tare, din galbenă ajunge roșie.

Când se întovărășesc doi sau mai mulți gospodari, într'o cooperativă, lucrurile merg mai

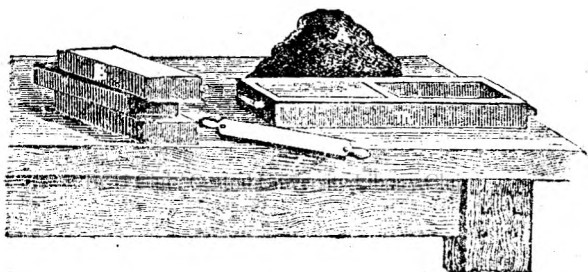

Fig. 5.—Ce trebuie pentru facerea cărămizilor. (A) e lutul muiat cu apă; (B) e forma; (C) e cu ce se rade lutul în formă, iar (D) e cărămida bună.

lesne, putându-se cumpăra și unele mașini, cu care se pot face mai multe cărămizi de cât cu mâna. E o meserie bănoasă, căci din cărămidă se fac azi toate casele.

Din lut se poate fabrica și țigle, tot mai căutate, mai ales în satele unde șindrila e scumpă iar tabla și mai scumpă.

La olării tot lutul este totul. Muiat cu apă, se preface în aluat. Dintr'un boț de lut pe o măsută mică, învârtită iute, repede iese oala care nu lipsește din nici o gospodărie. Un meșteșug cu atât e mai mănos, cu cât din el se scot lucruri vândute la mai multă lume. Odată erau numeroși olari români la noi; de când s'au boerit, năzuind numai după pământ, au părăsit acest meșteșug cu-

rat și bănos, care a trecut în mâna străinilor. Poate după ce se va împărți tot pământul de arat și vor vedea românii noștri că nu mai au de unde trage nădejde, se vor înturna iarăși la acele meșteșuguri care aduc mai mulți bani chiar de cât egorul.

5. — *Piatra de var.* Stânci de piatră de var iarăși sunt cât lumea în pământul nostru. Din belșug se află în Carpați, dar mai ales în Munții Apuseni; nu lipsesc nici în dealurile din nordul Moldovei până'n Nistru ori din ale Dobrogei.

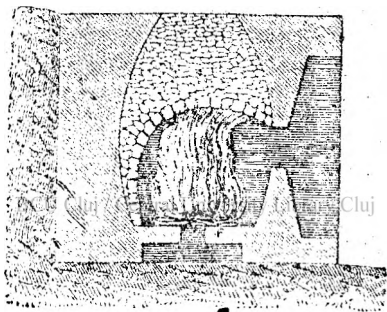

Fig. 6. — Un cuptor de ars piatră de var.

Unde e piatră de var, cam de regulă pământul de arat e pe sponci sau rău, căci piatra de var sugere ploaia ducând-o la adânc. În schimb ea însăși e o bogăție.

Satul în care se află multe stânci de piatră de var, e bogat, tot așa de bogat ca și unde se află aur, căci dacă aurul e mai scump, varul e mai folosit.

Nici pentru scoaterea varului, nu se cere cinstie ce mare capital și chiar muncă, decât doar atâta cât să se scoată piatra din coasta dealului. Numai de lemne e nevoie.

Piatra de var se pune în cuptoare și i se dă foc. Se preface în var nestâns și se vinde așa.

Pentru a văruii casele, trebuie stâns cu apă. A-

tunci bucățile se umflu, plesnesc prefăcându-se în praf, care se moaie. Pentru a vărui păreții se ia o parte din acest var stâns și se subțiază cu apă.

Dar câte alte întrebuințări nu are varul! Cu năsip dă tencuiala; piatra de var când cuprinde ceva lut într'ânsa, servește la fabricarea cimentului, cu tot mai largă cătare.

Varul e un ajutor neprețuit în agricultură. El cuprinde un element care nu poate lipsi din hrana plantelor, de aceea se pune ca îngrășământ în pământurile în care nu se găsește, cum e în ogoarele prea hleioase. În țările străine, unde plugarul are știință de meșteșugul plugăritului, multe pământuri netrebnice altfel și sterpe, s'au prefăcut în ogoare rodnice numai prin amestecul lor cu var.

Varul mai servește ca desinfectant, adică omoară sămânța bolilor. De aceea când este o molimă în sat, doctorul dă poruncă a se turna lapte de var, adică var stâns subțiat cu apă, în latrine sau în locurile cu gunoaie. Tot varul omoară și puii de muscă. E bine ca vara, când roiurile de muște îți scot sufletul, să se toarne lapte de var, din belșug, în grămada de gunoi, unde muștele își pun ouăle. Pentru a opri furnicele și alte insecte vătămătoare ca să se urce spre mugurii și florile copăceilor, tot varul se întrebuințează, ungându cu var stâns tulpina copacului, de la rădăcină, până la o înălțime oarecare. În gospodăria casnică, în afară de vărui, apa de var se folosește la păstrarea ouălor proaspete. La arsuri apa de var amestecată cu undelemn este un leac minunat.

Iată la câte poate fi folosită o piatră întâlnită prea adesea în țară la noi.

6. — *Gipsul*, o altă piatră obișnuită, are și ea tot atâtea felurite întrebuințări ca și varul. La noi se găsește din belșug, fie ca bulgări strălucitori, cu forme frumoase și regulate (sarea măței), fie mai ales ca stânci mari, atât la munte în preajma sării, cât și în dealurile Transilvaniei ori în Bucovina, Moldova și Basarabia, dealungul

Prutului și al Nistrului. Și gipsul se arde în cupoare, ca și piatra de var. Ars și măcinat, dă făina de gips, păstrată în saci și ferită de umezeală. Unde nu e var, făina de gips îl înlocuiește minunat, amestecată cu apă. Singurul cusur, dar și un bine tot odată, este că se întărește îndată. Din această pricină cu făină de gips se astup de regulă găurile din pereți iar amestecată cu oloiu da ipsosul cu care se chituesc geamurile.

Dar gipsul ars e tot așa de folosit în agricultură ca și varul. Mai cu samă pentru fânetele artificiale (luțernă și trifoi) făina de gips folosește văzând cu ochii. Un mare învățat american, acela care a descoperit și paratrăsnetul, Franklin, a dovedit aceasta în chip vădit.

Pe luțernăria lui a turnat gips ars în așa fel în cât a scris pe pământ: „Aice s'a îngrășat cu gips”.

Unde s'a presărat gipsul, lucerna a crescut mai înaltă, așa încât se putea cети pe ogor cuvintele scrise cu gips.

Se toarnă făina, măcinată bine, mai ales primăvara, când lucerna încolțește, de regulă dimineața sau sara, când e rouă. Planta crește minunat, fiind hrănită cum îi place.

7. — *Lutișor și humă*, se găsesc mai ales prin malurile râurilor sau prin râpile de dealuri. Lutișorul se întâlnește ca niște pungi sau ca ochiuri. E un lut colorat în roș. Indoit cu apă se folosește la făcut brăulețele pe lângă ușeri ori prispe.

Huma e un lut cenușiu, moale la pipăit și unsuros. Muiat cu apă, se humuesc cu el prispele, și se fac brăulețe. Și unul și altul se folosesc de minune în locul culorilor curăpărate de la prăvălie.

CUPRINSUL

	Pag.
Gospodăria	3
I. Folosința apei de ploaie	4
II. Folosința rămășițelor de la animale	6
Gunoii	6
Folosința udului	10
Găinașul de pasăre	12
Penele și părul	12
Oasele; copitele	14
Grăsime	14
III. Folosința resturilor de la plante	15
Cenușa	15
Rumegătură	16
Resturi de bucătărie	16
Frunze	17
Fructe sălbatice	18
Papura	18
Ierburi de leac	19
In loc de lemne de ars	20
Sgura	21
IV. Folosința bogățiilor din pământ	21
Prundiș	23
Lutul galben	23
Piatra de var	23
Gipsul	26
Lutișorul și humă	27

RASPANDIȚI

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

Cea mai ieftină bibliotecă de răspândire a cunoștințelor trebuitoare vieții. Fiecare cărțuție e un prieten, un profesor, un sfătuitoare de bine în toate.

Fiecare cărțuție nu are preț mai mare de

3 lei

aproape cât un ziar.

Se pot face și *abonament*. Pentru *50 lei* se capătă, cum apar, *20* de broșuri, ceea ce e un câștig.

Cum se pot cumpăra cărți

din

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

Când nu se află în librăria din târg, sau când cărturarul dela sat vrea să le aibă fără osteneală, trimete, prin **MANDAT POȘTAL** de atâtea ori **3 lei** câte cărțile dorește să aibă.

Mai bine se *întovărășesc* mai mulți cărturari, căci atunci economia e mai mare.

Mandatul poștal se trimete pe adresa:

CARTEA ROMANEASCA

București

B-dul Academiei 3

Iar pe cotor se însamnă deslușit adresa cumpărătorului.

CARȚULII FOLOSITOARE

pentru

GOSPODĂRIE

No. 1. INGRIJIREA PASĂRILOR de C. S. *Motăș.*

No. 4. LIVADA DE SĂMBURI de G. *Gheorghiu.*

No. 5. IN JURUL CASEI de M. *Lupescu.*

No. 6. CASA de I. *Simionescu.*

No. 12. VIERMII DE MATASĂ de T. A. *Bădărău.*

No. 15. ALEGEREA SEMINTELOR de C. *Lacrișeanu.*

No. 16. CREȘTEREA PASĂRILOR de C. *Motăș.*

No. 18. O STUPINA DINTR'UN BOIU de N. *Nicolaescu.*

No. 19. CUM SE INTEMEIAZA O VIE de D. *Cădere.*

No. 20. RĂSADNIȚA de V. *Sadoveanu.*

No. 24. PĂSTRAREA OARNEI DE PORC de G. *Gheorghiu.*

No. 26. DOCTORUL IN CASĂ de Dr. O. *Apostol.*

No. 32. FOLOSINȚE NESOCOTITE IN GOSPODĂRIE de I. *Simionescu.*

BIBLIOTECA

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

e

singură de acest fel care apare în România.
cu prețul cel mai mic, tocmai spre a putea fi
cumpărată de toți cei nevoiași, dar care au dorul
să cunoască cum poate fi dusă viața mai cu
șibzuală

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Fiecare broșură se vinde cu

3 lei

Am apărut până acum peste 70 cărțuții cu conținut felurit și interesant.

Beria B. „Sfaturi pentru gospodari“.

1. Ingrijirea păsărilor de *C. S. Motaș*. Dacă s'ar socoti câtă pagubă se aduc gospodinelor prin moartea păsărilor de curte, această cărțuție n'ar lipsi din nici o casă de gospodar.
2. Despre tovarășii de *Preot. C. Dron*, ca leac împotriva speculei și a scumpetei.
3. Despre scarlatină de *Dr. I. Gheorghiu*, și alte boli care omoară pe copii, se dau sfaturi folositoare în această cărțuție.
4. Livada de sâmburi de *G. Gheorghiu*, cum poate să-și o facă fiecare gospodar.
5. In jurul casei de *M. Lupescu*, acareturi; cum să-ți orânduiești te învață cărțuția aceasta.
6. Casa de *I. Simionescu*, Cum s'o faci și cum s'o ții, te învață cărțuția.
7. Morcovul și alte legume de *P. Roziade*, sau cum să le cultivi ca să culegi mult pe pământ puțin.
8. Sifilisul de *Dr. E. Gheorghiu*, este o boală care roade sănătatea celor în vârstă ca și a copiilor.
9. Temelul îmbunătățirii vitelor de *Th. Chitoi*, stă în cunoașterea și ingrijirea lor.
10. Votul obștesc de *A. Gorovei*, e acum dreptul tuturor. Cum să-l îndeplinești te învață această cărțuție.
11. Creșterea porcilor de *A. Oescu*, e și ușoară, dar și grea. Boli sunt multe. Cărțuția îți arată leacurile și ingrijirile de dat.
12. Viermii de mătasă de *T. A. Bădrău*, sunt o bogăție de care nu ținem seamă.
13. Ofița sau tuberculoza de *Dr. E. Gheorghiu*, este boala cea mai grozavă care ne amenință pe toți.
14. Pelagra de *Prof. V. Babeș*, de asemenea bântuie la țară.
15. Alegerea semințelor de *C. Lacrițianu*, este operația cea mai nelipsită pentru a căpăta rod bun.
16. Creșterea păsărilor de *Prof. C. Motaș*, interesează pe orice gospodină.
17. Rătăcirile bolșeviste de *Maior I. Mihai*, trebuiesc stărpite dintre noi.
18. O stupină dintr'un roi de *N. Nicolaescu*, cine n'ar dori-o? Cum se poate ajunge, stă scris în cărțuție.
19. Cum se întemeiază o vie de *D. M. Cădere*; nu mai merge cu obiceiul vechiu; cum trebuie să se facă trebuie de știut.
20. Răsadnița și plantele din răsad de *V. Sadoveanu*, ne arată cum se reușește să se cultive legume primăvăratică.
21. Lehnzia de *dr. E. Gheorghiu* ne arată cum trebuie să fie îngrijită femēia înainte de naștere și la naștere.
22. Meșteșugul vopsitului cu burueni de *Art. Gorovei*.
23. Cum orblm de *I. Glăvan*.
24. Păstrarea cărnei de porc de *G. Gheorghiu*
25. Călug de *Prof. E. Udrișchi*.
26. Doctorul în casă de *Dr. O. Apostol*.
27. Cum trebuie să ne hrănim de *E. Scărin*
28. Lămurirea legii dărilor de *Iuliu Parcu*
29. Beția de *Dr. Emil Gheorghiu*.

- No. 30. **Lămurirea Constituției de Artur Gorovei.**
 „ 31. **Boale parazitare la animale cari trec la om de C. Motăș**
 „ 32. **Folosințe nesocotite în gospodăria de I. Simionescu.**

Seria C. „Din lumea largă“.

- No. 1. **Ucraina de G. Năstase**, este țara din spre răsăritul nostru.
 „ 2. **Cehoslovacia de I. Simionescu**, este țara tot vecină nouă, care a dovedit închegarea ei prin muncă și hărnicie.
 „ 3. **Munții apuseni de M. David**, ne sunt scumpi. În ținutul lor trăiesc Motii vestiți.
 „ 4. **Finlanda de I. Simionescu**, este o țară minunată, căci oamenii au făcut minuni de muncă.
 „ 5. **Bucovina de I. Simionescu**, «veselă grădină», este descrisă cu tot ce are.
 „ 6. **Basarabia de G. Năstase**, ne era puțin cunoscută deși dragă. E datoria fiecăruia să cetească această cărțuție.
 „ 7. **Dobrogea de C. Brătescu**, Bulgarii zic că e a lor; cât neadevar ține această spusă, se poate vedea din cărțuția pomenită.
 „ 8. **În spre polul sud de I. Simionescu**, Muncă și jertfă omenească s'a cheltuit pentru a cunoaște această parte de pământ.
 „ 9. **Olanda de Ap. D. Culea**, e țara muncii și a minunilor pe care ea le aduce.
 „ 10. **Viața în adâncul mărilor de C. Motăș**, era până acum o taină.
 „ 11-12. **A. Saguna de I. Lupas.**
 „ 13. **Către Everest de I. Simionescu.**
 „ 14. **Românii de peste Nistru de V. Marea**
 „ 15. **Ardealul de I. Simionescu.**

Seria D. „Știință aplicată“.

- No. 1. **Fabricarea săpunului de A. Schorr**, este ușoară. Fiecare gospodină poate să o săvârșească. Cum? Cărțuția îi arată.
 „ 2. **Motorul Diesel de Ing. Casseli**, este astăzi întrebuințat pretutindeni.
 „ 3. **Industria parfumului de E. Severin.**
 „ 4-5. **Aerul lichid de Ilie Matei.**
 „ 6. **Industria azotului de L. Caton.**

Toate aceste cărțuții se pot strânge și în volumașe, fiind paginate în acest scop. Se pot face și abonamente.

În fiecare săptămână va apare câte un număr ce cuprinde 32 pagini și se vinde cu 3 lei.

Se pot face abonamente pentru 20 numere, trimițând 50 lei prin mandat poștal la Societatea „CARTEA ROMÂNEASCĂ” — București, Bulevardul Academiei, 3.

De vânzare la toate librăriile și depozitari de gazete din țară